

EDUKACJA INSPIROWANA PATRONAMI ROKU 2026

ZBIÓR SCENARIUSZY

Scenariusze opracowali
nauczyciele konsultanci
i doradcy metodyczni
CRE Wł w Piotrkowie Trybunalskim.

Wstęp

Oddajemy w Państwa ręce publikację pt. „Edukacja inspirowana Patronami Roku 2026. Zbiór scenariuszy”, która powstała jako odpowiedź na potrzebę nowoczesnego, interdyscyplinarnego i aktywizującego kształcenia. Sejm i Senat Rzeczypospolitej Polskiej, ustanawiając patronów danego roku, dają edukatorom doskonały punkt wyjścia do poszukiwania niebanalnych kontekstów lekcyjnych.

Materiały zawarte w publikacji zostały przygotowane przez zespół nauczycieli konsultantów, nauczycieli bibliotekarzy oraz doradców metodycznych związanych z Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim. Ich wiedza i doświadczenie pozwoliły na stworzenie bogatej oferty metodycznej, która obejmuje zarówno edukację przedszkolną, wczesnoszkolną, jak i starsze klasy szkoły podstawowej oraz szkoły ponadpodstawowe.

Pragniemy podkreślić, że oddawane w Państwa ręce materiały mają charakter otwarty. Każdy scenariusz można śmiało modyfikować, dopasowywać do bieżących potrzeb, zainteresowań oraz indywidualnych możliwości własnych uczniów. Wierzymy, że zebrane tu propozycje będą dla Państwa nie tylko gotowym wsparciem w codziennej praktyce, ale przede wszystkim inspiracją do samodzielnego poszukiwania nowych rozwiązań metodycznych oraz rozwijania u uczniów pasji poznawczej.

Życzymy udanych i inspirujących zajęć!

„Edukacja inspirowana Patronami Roku 2026. Zbiór scenariuszy”

Spis treści

Czacka Elżbieta Róża – scenariusz dla nauczycieli przedszkoli – autorka: Ewelina Tokarska – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	3
Czapski Józef – scenariusz dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej – autorka: Jolanta Piekarska – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	14
Czapski Józef – scenariusz dla nauczycieli klas VI – VII – autorka: Jolanta Piekarska – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	20
Fogg Mieczysław – scenariusz dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej – autor: Sylwester Kacprzyk – nauczyciel bibliotekarz Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	24
Ossoliński Józef – scenariusz dla nauczycieli historii szkół ponadpodstawowych – autor: Daniel Pietrzak – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	27
Staszic Stanisław – scenariusz dla nauczycieli języka polskiego klas VII – VIII – autorka: Karolina Tarkiewicz – doradca metodyczny Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	31
Rok Polskiej Kolei – scenariusz dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej – autorka: Beata Adamus – nauczyciel bibliotekarz Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	34
Rok Polskiej Kolei – scenariusz dla nauczycieli klas VIII szkół podstawowych i klas I szkół ponadpodstawowych – autorka: Daria Witulska-Brajtkrojć – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	41
Rok Polskiego Radia – scenariusz dla nauczycieli języka polskiego i historii szkół podstawowych – autor: Michał Czarczyk – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	44
Wajda Andrzej – scenariusz dla nauczycieli języka polskiego klas IV - VIII szkół podstawowych i nauczycieli bibliotekarzy – autorka: Marlena Kowalska – nauczyciel konsultant Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	46
Wajda Andrzej – scenariusz dla nauczycieli matematyki klas VIII szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych – autorka: Katarzyna Harlejczyk – doradca metodyczny Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim	49

Scenariusz zajęć rozwijających empatię i wrażliwość inspirowany życiem

Elżbiety Róży Czackiej

„Poznaj świat wszystkimi zmysłami”

Autor: Ewelina Tokarska, nauczyciel konsultant CRE WŁ w Piotrkowie Trybunalskim

Etap edukacyjny: wychowanie przedszkolne

Grupa wiekowa: dzieci 5–6-letnie

Czas trwania: ok. 60 minut

Krótką notatką dla nauczyciela

Elżbieta Róża Czacka (1876–1961) była osobą, która po utracie wzroku nie zamknęła się na świat, lecz zaczęła pomagać innym osobom niewidomym. Założyła Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi oraz ośrodek w Laskach. Nazywana jest „Matką niewidomych”, ponieważ uczyła, że osoba niewidoma może się uczyć, pracować, rozwijać talenty i być ważną częścią społeczeństwa.

W 2026 roku Senat Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił ją jedną z patronek roku. Jest to dobra okazja, aby rozmawiać z dziećmi o empatii, szacunku, różnorodności i o tym, że każdy człowiek może potrzebować innego rodzaju wsparcia.

Jak przedstawić postać dzieciom?

-Mów prostym językiem: „To była pani, która nie widziała oczami, ale bardzo dobrze widziała sercem potrzeby innych ludzi”.

-Nie strasz dzieci niepełnosprawnością. Skup się na możliwościach, pomocy, przyjaźni i samodzielności.

-Podkreśl, że osobie niewidomej pomagamy mądrze: pytamy, czy potrzebuje pomocy, nie ciągniemy za rękę i nie zabieramy jej przedmiotów bez zgody.

-Zamiast długiego wykładu zastosuj doświadczenia sensoryczne: dotyk, słuch, zapach, ruch w parach.

Bibliografia i źródła dla nauczyciela

•Uchwała Senatu RP z dnia 14 maja 2025 r. w sprawie ustanowienia roku 2026 Rokiem Błogosławionej Matki Elżbiety Róży Czackiej – prekursorki polskiej tyflogii, Monitor Polski 2025, poz. 460.

•Senat RP, „Patroni roku 2026”, informacja z 14 maja 2025 r.

•Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi w Laskach, materiały biograficzne o bł. Matce Elżbiecie Róży Czackiej.

- Podstawa programowa wychowania przedszkolnego.

Miniopowieść dla dzieci

Dawno temu żyła dziewczynka o imieniu Róża. Bardzo lubiła się uczyć i poznawać świat. Kiedy dorosła, zachorowały jej oczy i przestała widzieć. Mogła wtedy pomyśleć: „Już nic nie mogę”. Ale Róża odkryła, że świat można poznawać także słuchem, dotykiem, zapachem i sercem. Zauważyła, że wiele osób niewidomych potrzebuje szkoły, książek, przyjaciół i dobrych nauczycieli. Postanowiła im pomagać. Założyła miejsce, w którym dzieci niewidome mogły się uczyć, bawić, pracować i czuć się ważne. Dzisiaj pamiętamy o niej, bo uczy nas, że każdy człowiek jest wartościowy.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Temat: Poznaj świat wszystkimi zmysłami – zajęcia o empatii inspirowane życiem Elżbiety Róży Czackiej.

Cele ogólne

- rozwijanie empatii i wrażliwości na potrzeby innych osób
- kształtowanie postawy szacunku wobec osób z niepełnosprawnością wzroku
- poznanie wybranych faktów z życia Elżbiety Róży Czackiej
- rozwijanie percepcji słuchowej, dotykowej i węchowej
- doskonalenie współpracy w parach i w grupie

Cele szczegółowe – dziecko

- wie, że Elżbieta Róża Czacka pomagała osobom niewidomym
- rozumie, że ludzie mogą poznawać świat na różne sposoby
- potrafi nazwać podstawowe zmysły
- uczestniczy w zabawach sensorycznych z zachowaniem zasad bezpieczeństwa
- wie, że przed udzieleniem pomocy należy zapytać, czy jest potrzebna
- okazuje życzliwość i szacunek podczas pracy z rówieśnikami

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego – odniesienie

- obszar emocjonalny: rozpoznawanie i nazywanie emocji, rozwijanie wrażliwości i empatii
- obszar społeczny: współdziałanie z dziećmi, respektowanie zasad, okazywanie szacunku innym osobom

-obszar poznawczy: poznawanie świata wielozmysłowo, rozwijanie mowy, uwagi i spostrzegawczości

-obszar fizyczny: udział w zabawach ruchowych, ćwiczenie orientacji i koordynacji

Metody i formy pracy

Metody: rozmowa kierowana, opowieść edukacyjna, zabawy sensoryczne, metoda doświadczeń, drama, praca plastyczna.

Formy: praca z całą grupą, praca w parach, praca indywidualna.

Środki dydaktyczne

Tajemnicza walizka lub pudełko, opaska na oczy dla nauczyciela lub chustka demonstracyjna, przedmioty do rozpoznawania dotykiem, słóczki zapachowe, nagrania odgłosów, kartki, kredki, klej, wydrukowane załączniki, ewentualnie wypukłe kropki z plasteliny/koralików do pokazania idei alfabetu Braille'a.

Zasady bezpieczeństwa i uważności

-Nie zasłaniamy oczu wszystkim dzieciom jednocześnie. Zabawy z opaską są dobrowolne i krótkie.

-Dziecko z opaską porusza się wyłącznie z nauczycielem albo z zaufanym kolegą/koleżanką w bezpiecznej przestrzeni.

-Nie oceniamy dzieci za lęk lub niechęć do udziału. Można obserwować zamiast wykonywać zadanie.

-Nie mówimy: „biedni niewidomi”, lecz: „osoby niewidome mogą potrzebować innych sposobów poznawania świata”.

Przebieg zajęć:

Etap I: Powitanie i zaciekawienie (5 minut)

Nauczyciel pokazuje tajemniczą walizkę. Pyta: „Jak myślicie, co może być w środku? Czy można poznać przedmiot bez patrzenia?” Dzieci formułują przypuszczenia, oglądają walizkę, dzielą się skojarzeniami.

Etap II: List od Róży (5 minut)

Nauczyciel odczytuje list z Załącznika 1 i wyjaśnia, że bohaterką zajęć jest Elżbieta Róża Czacka. Dzieci słuchają krótkiej opowieści i odpowiadają na pytania: „Komu pomagała? Czego nas uczy?”

Etap III: Rozmowa: co to znaczy nie widzieć? (7 min)

Nauczyciel prowadzi rozmowę bez straszenia. Wyjaśnia, że osoby niewidome korzystają z dotyku, słuchu, zapachu, laski, psa przewodnika, alfabetu Braille'a i pomocy innych ludzi. Dzieci wymieniają zmysły i sposoby pomagania.

✓ Stacja dotyku(10 min)

Dzieci losują z woreczka przedmioty i opisują je bez patrzenia: twarde, miękkie, gładkie, szorstkie, okrągłe. Rozpoznają przedmioty, opisują cechy, uzupełniają Paszport Odkrywcy Zmysłów.

✓ Stacja słuchu(8 min)

Nauczyciel odtwarza lub naśladuje odgłosy: klucze, papier, woda, kroki, dzwoneczek. Dzieci zgadują, co słyszą, i wskazują, jak słuch pomaga w orientacji.

✓ Stacja zapachu (7 min)

Nauczyciel podaje zamknięte/bezpieczne pojemniczki z zapachami: kawa, mięta, cytryna, cynamon. Dzieci rozpoznają zapachy i mówią, z czym im się kojarzą.

Etap IV: Mądra pomoc (8 min)

Drama w parach: jedno dziecko „nie widzi” drogi do krzeselka, drugie pyta: „Czy mogę ci pomóc?” i prowadzi powoli. Dzieci ćwiczą pytanie o zgodę, spokojne prowadzenie i dziękowanie.

Etap V: Praca plastyczna (7 min)

Nauczyciel rozdaje kartę „Moje zmysły” albo medal empatii. Zachęca do narysowania, jak można pomagać innym. Dzieci wykonują kartę pracy lub medal.

Etap VI: Podsumowanie(3 min)

Nauczyciel pyta: „Czego nauczyła nas Róża Czacka?” Wręcza dyplomy Przyjaciela Drugiego Człowieka. Dzieci kończą zdanie: „Dzisiaj zrozumiałem/zrozumiałam, że...”

Pytania do rozmowy podsumowującej

- Dlaczego Elżbieta Róża Czacka chciała pomagać osobom niewidomym?
- Jak można poznawać świat, kiedy nie używa się wzroku?
- Co to znaczy pomagać mądrze?
- Dlaczego najpierw pytamy: „Czy mogę pomóc?”
- Co możemy zrobić w naszej grupie, żeby każdy czuł się ważny?

Etap VI: Ewaluacja zajęć

Nauczyciel może wykorzystać prostą rundkę: dzieci wybierają gest kciuka lub kartonik z buźką i kończą jedno zdanie:

- Najbardziej zaniekaawilo mnie...
- Dzisiaj dowiedzialem/dowiedziałam się...
- Mogę pomóc komuś, gdy...

Załączniki

List od Elżbiety Róży Czackiej do dzieci

Drogie Dzieci!

Każdy z nas poznaje świat na swój własny sposób.
Jedni widzą kolory, inni słyszą dźwięki,
jeszcze inni czują zapachy, dotykają faktur
lub smakują różne smaki.

Gdy miałam osiemnaście lat, straciłam wzrok.
Świat wokół mnie stał się wtedy inny.
Nauczyłam się jednak, że można go odkrywać
również za pomocą innych zmysłów i serca.

Pamiętajcie, że każdy człowiek jest wyjątkowy
i zasługuje na szacunek oraz życzliwość.
Bądźcie uważni na innych, pomagajcie
i patrzcie sercem – wtedy świat stanie się
piękniejszy!

Z serdecznymi pozdrowieniami

Elżbieta Róża Czacka

PASZPORT ODKRYWCY ZMYŚŁÓW

Podczas dzisiejszych zajęć odkrywamy świat
wszystkimi zmysłami!

Wykonaj zadania i zbierz pieczątki do swojego paszportu.

DOTYK

Rozpoznałem/am różne
faktury przedmiotów.

pieczętka

SŁUCH

Wysłuchałem/am uważnie
różnych dźwięków.

pieczętka

ZAPACH

Poznałem/am różne zapachy
i odgadłem/am, co to jest.

pieczętka

SMAK

Spróbowałem/am nowych
smaków.

pieczętka

WZROK

Zauważyłem/am piękno
świata.

pieczętka

Jesteś prawdziwym Odkrywcą Zmysłów!

DYPLOM

dla

.....
za udział w zajęciach
„Poznaj świat wszystkimi zmysłami”

i za bycie

**PRZYJACIELEM
DRUGIEGO CZŁOWIEKA**

Dziękujemy za Twoją wrażliwość, empatię
i otwarte serce!

Data: _____

Nauczyciel: _____

MOJE ZMYŚŁY

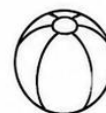
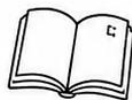

Pokoloruj to, co pasuje do danego zmysłu.

WZROK

Dzięki oczom
mogę widzieć
kolory, kształty
i świat wokół mnie.

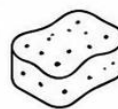
SŁUCH

Dzięki uszom
mogę słyszeć
dźwięki i głosy.

DOTYK

Dzięki skórze
mogę czuć, czy
coś jest miękkie,
twarde, ciepłe
czy zimne.

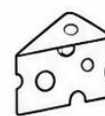
ZAPACH

Dzięki nosowi
mogę wąchać
różne zapachy.

SMAK

Dzięki językowi
mogę czuć różne
smaki.

Każdy zmysł jest ważny i pomaga mi poznawać świat!

Dbaj o swoje zmysły każdego dnia!

PATRONKA ROKU 2026

Elżbieta Róża Czacka

niewidoma – wielkiego serca!

KIM BYŁA?

Elżbieta Róża Czacka (1876–1961) była działaczką społeczną, założycielką i wieloletnią dyrektorką Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach.

JEJ HISTORIA

W wieku 22 lat straciła wzrok. Zamiast się poddać – postanowiła pomagać innym. Poświęciła swoje życie osobom niewidomym i słabowidzącym.

CO ZROBIŁA?

- ♥ Założyła szkołę i ośrodek w Laskach.
- ♥ Tworzyła miejsca, w których osoby niewidome mogły się uczyć, pracować i rozwijać.
- ♥ Walczyła o ich prawa i godność.

DLACZEGO JEST WAŻNA?

Pokazała, że każdy człowiek – niezależnie od trudności – może mieć wielkie marzenia i zmieniać świat na lepsze.

CZEGO MOŻEMY SIĘ OD NIEJ NAUCZYĆ?

Empatii
– zrozumienia drugiego człowieka

Życzliwości
– pomagania innym

Wytrwałości
– dążenia do celu mimo przeszkód

Odwagi
– bycia silnym w trudnych chwilach

Szacunku
– do każdego człowieka

„Trzeba dać z siebie wszystko, żeby innym żyło się lepiej.”

Elżbieta Róża Czacka

Elżbieta Róża Czacka – całe życie poświęciła, by inni mogli widzieć świat sercem.

Jolanta Piekarska, konsultant CRE WŁ w Piotrkowie Trybunalskim

Edukacja wczesnoszkolna – I etap edukacyjny

Temat: Jak czuje się pies? Odkrywamy emocje w wierszu, muzyce i obrazie.

Czas: 2 x 45 min

Podstawa programowa:

Edukacja polonistyczna:

- 1.3. Uczeń słucha z uwagą lektur i innych tekstów czytanych przez nauczyciela, uczniów i inne osoby;
- 1.5. Uczeń słucha i czeka na swoją kolej, panuje nad chęcią nagłego wypowiedziania się, szczególnie w momencie wskazywania tej potrzeby przez drugą osobę;
- 3.4. Uczeń wyszukuje w tekstach fragmenty według niego najpiękniejsze, najważniejsze, trudne do zrozumienia lub określone przez nauczyciela;
- 5.7 Uczeń odróżnia i nazywa utwory wierszowane od pisanych prozą, określa, który tekst jest notatką, zagadką, listem, życzeniem, podziękowaniem, ogłoszeniem, opowiadaniem, opisem, listem;

Edukacja społeczna:

- 1.2. Uczeń wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu;

Edukacja plastyczna:

- 1.1. Uczeń wyróżnia w obrazach, ilustracjach, impresjach plastycznych, plakatach, na fotografiach:
 - a) kształty obiektów – nadaje im nazwę i znaczenie, podaje części składowe,
 - b) wielkości i proporcje, położenie obiektów i elementów złożonych, różnice i podobieństwa w wyglądzie tego samego przedmiotu w zależności od położenia i zmiany stanowiska osoby patrzącej na obiekt,
 - c) barwę, walor różnych barw, różnice walorowe w zakresie jednej barwy, fakturę,

d) cechy charakterystyczne i indywidualne ludzi w zależności od wieku, płci, typu budowy; cechy charakterystyczne zwierząt, różnice w budowie, kształcie, ubarwieniu, sposobach poruszania się;

2.7. Uczeń wykonuje prace i impresje plastyczne jako formy przekazania i przedstawienia uczuć, nastrojów i zachowań;

2.8. Uczeń lustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem i muzyką; korzysta z narzędzi multimedialnych;

3.1. Uczeń nazywa dziedziny sztuk plastycznych, np. malarstwo, (...);

3.2. Uczeń rozpoznaje i nazywa podstawowe gatunki dzieł malarskich i graficznych: pejzaż, portret, scena rodzajowa; nazywa wybrane przykłady dzieł znanych artystów: malarzy, rzeźbiarzy, architektów z regionu swego pochodzenia lub innych;

Edukacja muzyczna:

1.5. Uczeń rozróżnia muzykę wykonywaną przez solistę, chór, orkiestrę;

1.6. Uczeń rozróżnia na podstawie słuchanego utworu muzykę: smutną, wesołą, skoczną, marszową itp.;

1.7. Uczeń słucha w skupieniu krótkich utworów muzycznych;

Cele zajęć :

- rozwijanie umiejętności rozumienia tekstu literackiego
- rozpoznawanie i nazywanie emocji
- obcowanie z dziełami sztuki i muzyki
- rozwijanie ekspresji plastycznej
- łączenie literatury z muzyką i malarstwem

Uczeń:

- słucha uważnie wiersza
- potrafi powiedzieć, co czuje bohater
- rozpoznaje emocje
- opisuje obraz, wskazując elementy budujące nastrój dzieła
- słucha i interpretuje muzykę, wskazując elementy budujące nastrój dzieła
- tworzy pracę plastyczną

Metody i formy pracy:

Praca na forum klasy, w parach i w grupach

Dyskusja, burza mózgów, drama, praca z materiałem ilustracyjnym, metoda problemowo-analityczna, metoda zadań inspirujących

Materiały:

- tekst wiersza „Psie smutki” Jan Brzechwa
- reprodukcja obrazu Józefa Czapskiego „Piesek w zielonym płaszczyku”
- nagranie utworu Fryderyka Chopina: „Walc minutowy”
- kartki, kredki, farby, nożyczki
- kartki z emotikonami
- materiały zebrane w formie cyfrowej:

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (10 min)

- Rozmowa wprowadzająca:
 - Czy macie zwierzęta w domu?
 - Jak należy dbać o zwierzęta domowe?
 - Czy Wasze zwierzęta odczuwają emocje? Jakie?
 - Jak możemy poznać, czego pies nie lubi albo się boi?
 - Jak możemy poznać, że pies jest smutny lub wesoły?
- Nauczyciel zapisuje na tablicy słowo: *SMUTEK* i wspólnie z uczniami zbiera skojarzenia.

2. Część właściwa:

Słuchanie i analiza wiersza (10 min)

- Nauczyciel czyta wiersz Jana Brzechwy „Psie smutki”.
- Krótka rozmowa:
 - Jakie uczucie towarzyszyło psu?
 - Dlaczego pies jest smutny?
 - Co pomogło pieskowi przegonić smutki?
 - Czy jego powody smutku są poważne, czy zabawne?
- Uczniowie nazywają emocje bohatera (można przeczytać wiersz ponownie a uczniowie do każdego wersetu dopasowują emocję z kart z emotikonami).

Zadanie ruchowe w parach (5 min):

1. Uczniowie odgrywają scenkę:
 - smutny pies
 - druga osoba go pociesza (może go przytulić/podać mu zabawkę itp.)
2. Uczniowie sami wymyślają zakończenie. Nauczyciel pyta:
 - Czy pies przestaje być smutny?

Analiza obrazu (8 min)

- Prezentacja obrazu Józefa Czapskiego „Piesek w zielonym płaszczyku”
- Pytania:
 - Co widzicie na obrazie? (co jest na pierwszym planie, co zajmuje większą część płaszczyzny obrazu, jakie jest tło – barwa i walor – oraz co się wyróżnia?)
 - Jak wygląda tytułowy pies? (jaki ma kształt, jakiego jest rozmiaru, gdzie jest umieszczony)
 - Jakie odczuwa emocje? Które elementy obrazu budują te emocje?
- Porównanie psa z obrazu i z wiersza:
 - Czy są podobni? Dlaczego?

Analiza muzyki (7 min)

- Wysłuchamy utworu F. Chopina: „Walc minutowy”, który był inspirowanym zachowaniem psa. Ciekawe, czy uda nam się go rozpoznać w tej muzyce?
- Nauczyciel pyta:
 - Jaki instrument wykonuje ten utwór? (fortepian/pianino)
 - Czy jest to utwór wykonywany solo - przez jednego muzyka (tak)?
 - Jakie jest tempo utworu? (dość szybkie)
 - Jaki charakter ma ten utwór? (radosny, skoczny)
 - Wyobraźcie sobie pieska – jak wam się wydaje, co robi piesek w tym utworze? (biega, skacze; anegdota głosi, że inspiracją dla Chopina był piesek kręcący się w koło, goniący swój ogon)
 - Co czuje piesek w tym utworze? (radosny i lekki charakter utworu przywodzi na myśl zadowolonego pieska, a dość szybkie tempo

nasuwa skojarzenia ze szczęśliwym piskiem chętnym do energicznej zabawy)

- Porównanie psów z obrazu i z wiersza oraz z utworu:
 - Czy są podobni? Dlaczego?

Wyciszenie (5 min)

- „Zmęczony piesek odpoczywa” – dzieci zamykają oczy, oddychają spokojnie i wsłuchują się w muzykę E. Griega: „Poranek”
- Na koniec: przeciąganie się jak pies po śnie

Praca plastyczna (45 min) „Mój pies i jego nastrój”

1. Narysuj/namaluj psa:
 - nadaj mu emocję
 - możesz zamieścić dodatkowy przedmiot (np. płaszczyk jak na obrazie)
 - zadбай o odpowiednie tło, które będzie podkreślało emocję psa
 - nadaj psu imię.
2. Dokończ zdanie:
„Mój pies jest..., ponieważ...”

3. Podsumowanie:

Uczniowie kończą zdanie:

Najbardziej podobało mi się

Zdziwiło mnie, że

Dotąd nie wiedziałem/am, że

Uwagi metodyczne:

Praca plastyczna może być od początku do końca samodzielną twórczością uczniów, ale może być również częściowo sterowana przez nauczyciela. Z uwagi na fakt, iż szczególnie zależy nam na pokazaniu emocji, możemy pomóc dzieciom, szczególnie tym o niższym poziomie umiejętności manualnych czy plastycznych, i dać im szablon pieska/kolorowankę przedstawiającą psa, tak by uczniowie mieli czas na zaplanowanie otoczenia swojego psa i mogli skupić się na przekazaniu emocji w swojej pracy. Warto skorzystać z różnorodnych metod plastycznych, np.

- technika mokre w mokre, malowanie gąbką/balonem – uczeń szybko i wyraziście wypełni tło, którego kolor mógłby być jednym z elementów niosących emocje jego dzieła;
- stemplowanie – imitacja odbitych łapek psa może być ciekawym akcentem, w tym także dodającym elementu dynamiki i energii pracy ucznia;
- kolaż – zestawienie fragmentów materiałów o różnorodnej fakturze również może stać się narzędziem do wyrażania emocji w pracy plastycznej dziecka;

Jolanta Piekarska, konsultant CRE WŁ w Piotrkowie Trybunalskim
plastyka – II etap edukacyjny

Temat: Światło, kolor, codzienność – jak malował Józef Czapski?

Czas: 45 min

Podstawa programowa:

- I.1. Uczeń wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstw (...); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język;
- I.2 Uczeń rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (...)
- I.3. Uczeń klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe;
- I.4. Uczeń charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (w tym m.in.: rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocień, jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni;
- I.5 Uczeń charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura;
- II.6 Uczeń stosuje różnorodne techniki plastyczne (proste techniki graficzne, rzeźbiarskie, malarskie, elementy obrazowania cyfrowego fotograficznego i z wykorzystaniem wybranych graficznych programów komputerowych);
- III.2 Uczeń zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”;

Cele zajęć :

- zapoznanie uczniów z twórczością Józefa Czapskiego,
- rozwijanie umiejętności analizy dzieła plastycznego,
- uwrażliwienie na temat codzienności w sztuce,
- kształcenie umiejętności opisu obrazu i obserwacji własnego otoczenia;

Uczeń:

- rozpoznaje charakterystyczne cechy malarstwa Józefa Czapskiego,
- analizuje reprodukcje obrazów Józefa Czapskiego przedstawiających codzienne sytuacje,
- formułuje wypowiedź opisową inspirowaną dziełem malarskim,
- dostrzega wartość artystyczną zwykłych, codziennych momentów,
- wykonuje fotografię własnej „codzienności” jako inspirację malarską;

Metody i formy pracy:

rozmowa kierowana, analiza obrazu, opis dzieła sztuki, metoda obserwacji;
praca na forum klasy, praca indywidualna;

Materiały:

- rzutnik, ekran
- karta pracy
- aparat fotograficzny/telefon z funkcją robienia zdjęć

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie:

Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę zajęć, zadając pytania:

Co to jest codzienność?

Czy zwykłe chwile mogą stać się tematem obrazu?

Nauczyciel krótko przedstawia artystę. Tekst można odczytać lub pociąć na fragmenty i dać uczniom do ułożenia, by ich zaskoczyć.

Józef Czapski był polskim malarzem, który żył i tworzył w XX wieku. Lubił obserwować zwykłe, codzienne życie ludzi. Na jego obrazach widać kawiarnie, metro i osoby wykonujące proste czynności. Malował spokojnie, używając wyraźnych

kolorów i prostych kształtów. Chciał pokazać nastrój chwili, a nie dokładne szczegóły.

2. Część właściwa:

Analiza wybranych dzieł Józefa Czapskiego: „Pędzle malarskie”, „Piesek w zielonym płaszczyku”, „W kawiarni”, „Krzesło”, „Chłopiec w metrze”, „Krajobraz z samochodami” pod kątem wybranych elementów dzieła sztuki – uczniowie mogą omówić je z nauczycielem na forum klasy lub wypełnić tabelę samodzielnie/w parach. Reprodukcje wskazanych dzieł są dostępne tutaj:

tytuł obrazu	kompozycja	kolorystyka	perspektywa	ekspresja i środek wyrazu

Uczniowie szukają określeń powtarzających się w poszczególnych kolumnach a następnie formułują notatkę podsumowującą, określającą cechy charakterystyczne malarstwa Józefa Czapskiego.

Zadanie plastyczne:

Przyjrzyj się swojej codzienności tak, jak robił to Józef Czapski — zauważając zwykłe chwile, miejsca i przedmioty. Wykonaj jedno/kilka autorskich zdjęć przedstawiających fragment Twojej codzienności, który mógłby stać się inspiracją do obrazu. Do zdjęcia dołącz krótki opis (3–5 zdań):

- co przedstawia fotografia,
- dlaczego wybrałeś/-aś właśnie tę scenę,

- jakie emocje lub nastrój chciał(a)byś pokazać w obrazie inspirowanym tym zdjęciem.

3. Podsumowanie:

Prezentacja prac uczniów – zdjęcia można zebrać np. w aplikacji wakelet czy canva. Warto, by uczniowie opowiedzieli o swoim zdjęciu lub przeczytali przygotowany opis.

W ramach podsumowania warto poprosić uczniów o dokończenie zdań:

Dziś najbardziej pobiło mi się

Zdziwiło mnie

Zaskoczyło mnie, że

Uwagi metodyczne:

Przed rozpoczęciem pracy nad analizą obrazów warto przypomnieć uczniom podstawowe pojęcia, lub rozdać w formie miniściągawki:

- rodzaje kompozycji (centralna, symetryczna, rytmiczna, statyczna, dynamiczna, otwarta, zamknięta)
- kolorystyka (barwy ciepłe, zimne, podstawowe, pochodne, gama barwna ciepła, zimna, chromatyczna, szeroka, wąska) oraz kontrasty temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe
- perspektywa (rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna)
- środki wyrazu artystycznego: linia (prosta, falista, cienka, gruba, o ostrych/miękkich krawędziach), plama (jednolita, prześwitująca, walorowa), faktura

Jeśli nie mamy możliwości wykonać z uczniami zdjęć, można dać im mini ramkę ze sztywnego papieru, imitującą obiektyw aparatu. Uczniowie przesuwają ją po otoczeniu niczym obiektyw aparatu fotograficznego i kadrują obrazy, wybierając interesujące ich detale. Dzięki temu uczniowie będą mogli rzeczywiście skupić wzrok i uwagę na wybranych fragmentach codzienności.

Pieśniarz Warszawy i Ambasador Polskiej Kultury – Mieczysław Fogg

- 1. Autor:** Sylwester Kacprzyk, nauczyciel bibliotekarz
- 2. Etap edukacyjny:** Szkoła podstawowa, klasy 1–3 (Edukacja wczesnoszkolna)
- 3. Temat zajęć:** **Od syna kolejarza do gwiazdy estrady. Jak Mieczysław Fogg śpiewem rozślawił Polskę i podnosił na duchu w trudnych chwilach.** (W 125. rocznicę urodzin artysty)
- 4. Czas realizacji:** 45 minut (1 godzina lekcyjna)

5. Podstawa programowa (Konkretne wymagania dla klas 1–3):

I. Edukacja polonistyczna: Uczeń słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela i innych osób, przyjmuje informację, zadaje pytania; identyfikuje bohatera (postać rzeczywistą).

III. Edukacja muzyczna: Uczeń świadomie i z uwagą słucha muzyki; rozpoznaje wybrane utwory stylizowane na polskie tańce narodowe; śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego, dba o czystość intonacji.

IV. Edukacja plastyczna: Uczeń ilustruje sceny i sytuacje inspirowane opowiadaniem, muzyką; realizuje proste projekty graficzne (np. okładka płyty).

V. Edukacja społeczna: Uczeń identyfikuje się ze swoją wspólnotą narodową; wie, jak należy zachować się w sytuacjach trudnych; rozpoznaje i nazywa emocje.

VII. Edukacja etyczna: Uczeń nazywa i kultywuje wartości takie jak: patriotyzm, pomoc innym, odwaga, wytrwałość w rozwijaniu pasji.

6. Cele zajęć:

- **Uczeń potrafi** opowiedzieć, kim był Mieczysław Fogg i dlaczego stał się sławny na całym świecie.
- **Uczeń potrafi** wymienić przynajmniej dwie niezwykle liczby związane z dorobkiem artysty (np. 25 milionów płyt, 2 tysiące utworów).
- **Uczeń potrafi** wyjaśnić, w jaki sposób piosenkarz pomagał Polakom i Powstańcom Warszawskim w czasie II wojny światowej.
- **Uczeń potrafi** rozpoznać głos Mieczysława Fogg'a w utworze „Piosenka o mojej Warszawie” i opisać emocje towarzyszące muzyce.
- **Uczeń potrafi** zaprojektować własną, jubileuszową okładkę płyty gramofonowej dla artysty.

7. Metody i formy pracy:

- **Metody:** słowna (opowiadanie biograficzne z elementami pogadanki), eksponująca (odsluch archiwalnych nagrań dźwiękowych, prezentacja zdjęć), aktywizująca („magiczne liczby Fogg'a”, praca z globusem), praktyczna (twórcza ekspresja plastyczna – projektowanie okładki).

- **Formy:** zbiorowa (praca z całą klasą podczas słuchania i dyskusji), indywidualna jednolita (wykonanie pracy plastycznej).

8. Przebieg zajęć:

Faza zajęć	Czas	Opis działań nauczyciela i uczniów
Wstępna	5 min	1. Wprowadzenie w klimat: Nauczyciel włącza cicho w tle fragment utworu „Ta ostatnia niedziela” lub „Jesienne róże”. Pyta dzieci, czy dźwięk brzmi współcześnie, czy raczej przypomina dawne czasy. 2. Przedstawienie bohatera: Nauczyciel wyjaśnia, że w 2026 roku obchodzimy 125. rocznicę urodzin człowieka o niezwykłym głosie – Mieczysława Fogga, który stał się jednym z najważniejszych Patronów Roku.
Realizacyjna	12 min	3. Opowiadanie „Od chłopca do gwiazdy”: Nauczyciel snuje opowieść o tym, że Mieczysław był synem zwykłego kolejarza i pani prowadzącej sklepik. Udowodnił, że dzięki pracowitości i pasji można spełnić wielkie marzenia. 4. Zabawa „Wielkie liczby Fogga”: Nauczyciel przypina na tablicy liczby: 25 000 000 (płyty), 2 000 (piosenki), 25 (kraje). Dzieci z pomocą nauczyciela dopasowują je do faktów. Nauczyciel pokazuje na globusie wybrane kraje, tłumacząc dzieciom pojęcie „ambasador kultury polskiej”.
Realizacyjna	10 min	5. Lekcja patriotyzmu – Fogg w czasie wojny: Nauczyciel opowiada o wybuchu II wojny światowej i Powstaniu Warszawskim. Podkreśla, że Fogg nie schował się, lecz nosił opaskę powstańczą i śpiewał dla rannych w szpitalach oraz dla żołnierzy na barykadach (dał ponad 100 koncertów!). 6. Słuchanie aktywne: Wspólne wysłuchanie „Piosenki o mojej Warszawie”. Pogadanka: <i>Jak myślicie, co czuli ludzie w zniszczonym mieście, słysząc ten głos?</i> (nadzieję, wzruszenie, miłość do Polski).

Faza zajęć	Czas	Opis działań nauczyciela i uczniów
Realizacyjna	13 min	7. Warsztat plastyczny „Okładka dla Mistrza”: Nauczyciel rozdaje przygotowane szablony (koło imitujące płytę winylową wpisane w kwadrat okładki). Zadaniem dzieci jest zaprojektowanie kolorowej okładki płyty Mieczysława Fogga (motywy Warszawy, nut, kwiatów lub barw narodowych). W tle cicho odtwarzany jest repertuar artysty.
Podsumowanie	5 min	8. Galeria i ewaluacja: Dzieci układają okładki na dywanie. Dokonują podsumowania, kończąc zdania: „ <i>Mieczysław Fogg był...</i> ”, „ <i>Fogg pomagał ludziom poprzez...</i> ”. 9. Pożegnanie: Nauczyciel włącza cicho w tle fragment utworu „Ta ostatnia niedziela” lub „Jesienne róże”.

9. Materiały / załączniki:

Do realizacji zajęć niezbędne są: odtwarzacz audio, globus, brystol, kredki/pastele, gotowy szablon karty pracy z obrysem płyty gramofonowej do druku oraz wyselekcjonowana audioteka z bezpiecznymi nagraniami audio, (wybrane materiały) zostały zakodowane w kodach QR na ostatniej stronie.

10. Uwagi metodyczne/modyfikacje:

- **Dostosowanie do klas 1:** Zamiast samodzielnego dopasowywania dużych liczb przez uczniów, nauczyciel przygotowuje gotowe kartoniki z piktogramami (np. rysunek płyty obok liczby 25 mln), ułatwiając wizualne kojarzenie faktów. Skupiamy się mocniej na samej warstwie emocjonalnej muzyki.
- **Modyfikacja dla klas 3:** Uczniowie mogą spróbować ułożyć krótkie, dwuzdaniowe życzenia urodzinowe dla artysty i zapisać je na odwrocie zaprojektowanej okładki płyty. Pojęcie „ambasador kultury” rozbudowujemy o mini-dyskusję: *Jak my dzisiaj możemy promować Polskę za granicą?*

SKANUJ KOD QR:

1. Autor: **Daniel Pietrzak, konsultant CRE WŁ w Piotrkowie Trybunalskim**
2. Przedmiot: **historia/etap edukacyjny: szkoła ponadpodstawowa**
3. Temat zajęć: **Józef Maksymilian Ossoliński jako twórca i fundator Ossolineum i strażnik polskiego dziedzictwa.**
4. Czas realizacji: **45 minut (godzina lekcyjna)**
5. Podstawa programowa:

Cele kształcenia- wymagania ogólne:

- I. Chronologia historyczna; uczeń:
 1. Porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych.
- II. Analiza i interpretacja historii; uczeń:
 1. Analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego.
 2. Rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Treści nauczania- wymagania szczegółowe:

XXXI. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815-1848.

Uczeń:

1. Charakteryzuje system polityczny, społeczno- gospodarczy i kulturę Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego.
 2. Rozpoznaje i charakteryzuje dorobek kultury polskiej I połowy XIX wieku.
6. Cele zajęć

CEL GŁÓWNY:

Uczeń potrafi określić rolę Józefa Maksymiliana Ossolińskiego i Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie w podtrzymywaniu polskiej tożsamości narodowej w okresie zaborów oraz rozumie i dostrzega znaczenie działalności kulturalnej jako formy patriotyzmu, w kontekście ustanowienia Ossolińskiego jednym z patronów roku 2026.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

w zakresie wiedzy uczeń:

- przedstawia najważniejsze fakty z życia Józefa Maksymiliana Ossolińskiego,
- wyjaśnia okoliczności powstania Ossolineum we Lwowie,
- charakteryzuje sytuację ziem polskich w okresie zaborów,
- opisuje rolę instytucji kultury w podtrzymywaniu świadomości narodowej w XIX wieku,
- wyjaśnia, dlaczego Józef Maksymilian Ossoliński został patronem roku 2026.

W zakresie umiejętności uczeń:

- analizuje prosty tekst źródłowy dotyczący działalności Ossolińskiego,
- wskazuje związki między działalnością jednostki a procesami historycznymi,
- formułuje wnioski dotyczące znaczenia kultury i nauki w dziejach narodu,

- posługuje się mapą historyczną w celu lokalizacji Lwowa i ziem polskich pod zaborami,
- współpracuje w grupie i prezentuje wyniki swojej pracy.

W zakresie postaw uczniów:

- dostrzega znaczenie dziedzictwa kulturowego w życiu narodu,
- kształtuje postawę szacunku wobec dorobku poprzednich pokoleń,
- rozumie różne formy patriotyzmu, w tym patriotyzm kulturowy,
- rozwija poczucie odpowiedzialności za ochronę dziedzictwa narodowego.

7. Metody i formy pracy:

- pogadanka, rozmowa kierowana,
- mini wykład nauczyciela,
- analiza tekstu źródłowego,
- metoda problemowa,
- burza mózgów,
- praca w grupach,
- dyskusja dydaktyczna,

- praca zbiorowa,
- praca w grupach,
- praca indywidualna,
- praca z całą klasą.

8. Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (ok. 5 minut)

Nauczyciel zapisuje na tablicy hasło: „**Jak można chronić naród bez państwa?**”

Krótką rozmowa z uczniami:

- Co tracą narody pozbawione niepodległości?
- Dlaczego kultura i język są wtedy szczególnie ważne?

Następnie nauczyciel informuje: rok 2026 został ogłoszony **Rokiem Józefa Maksymiliana Ossolińskiego**, jednego z najwybitniejszych polskich mecenasów kultury.

2. Sylwetka J. M. Ossolińskiego – mini wykład z mapą (ok. 10 minut)

Nauczyciel przedstawia najważniejsze fakty:

- arystokrata, uczonec, bibliotekarz
- życie na przełomie XVIII i XIX w.
- działalność naukowa i kolekcjonerska
- **fundacja Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817)**

Praca z mapą:

- wskazanie Lwowa,
- omówienie sytuacji ziem polskich po rozbiorach, dlaczego Ossoliński wybrał właśnie Lwów,
- odczytanie na głos krótkich tekstów źródłowych, zawartych w załączonej karcie- „Teksty źródłowe wraz z kalendarium dotyczącym powstania Ossolineum).

3. Praca w grupach – „Dlaczego Ossolineum było tak ważne?” (ok. 15 minut)

Uczniowie pracują w 3–4 grupach. Każda otrzymuje inne zadanie:

Grupa I – Ossoliński jako fundator (możliwa do wykorzystania karta pracy nr 1)

- Jakie cele przyświecały Ossolińskiemu?
- Co chciał zachować dla przyszłych pokoleń?

Grupa II – Ossolineum (możliwa do wykorzystania karta pracy nr 2)

- Jakie zbiory gromadzono?
- Dlaczego była to instytucja wyjątkowa w czasach zaborów?

Grupa III – Lwów (możliwa do wykorzystania karta pracy nr 3)

- Dlaczego Lwów był ważnym centrum kultury polskiej?
- Jaką rolę miasto odgrywało w XIX wieku?

Grupa IV – Patron roku 2026 (możliwa do wykorzystania karta pracy nr 4)

- Jakie wartości reprezentuje Ossoliński?
- Dlaczego jego postać jest aktualna dziś?

Po kilku minutach krótkie prezentacje grup.

4. Praca ze źródłem (ok. 10 minut)

Uczniowie analizują krótki fragment statutu Ossolineum lub wypowiedzi Ossolińskiego (np. o „służbie narodowi”).

Pytania pomocnicze:

- Jak Ossoliński rozumiał pojęcie „narodu”?
- Dlaczego uważał naukę i książki za tak ważne?
- Czy jego działania miały charakter patriotyczny?

5. Podsumowanie i refleksja (ok. 5 minut)

Nauczyciel zadaje pytanie: Czy działalność Józefa Maksymiliana Ossolińskiego można uznać za formę walki o niepodległość?

Uczniowie formułują wnioski:

- znaczenie „cichego patriotyzmu”,
- rola elit w podtrzymywaniu tożsamości narodowej,
- aktualność postawy Ossolińskiego we współczesnym świecie.

9. Materiały/ załączniki:

- podręcznik do historii (zakres podstawowy lub rozszerzony) – treści dotyczące okresu zaborów;
- **mapa historyczna ziem polskich po rozbiorach** (koniec XVIII / początek XIX w.);
- materiały do wyświetlenia na tablicy interaktywnej przedstawiające:
- Józefa Maksymiliana Ossolińskiego,
- budynek Ossolineum we Lwowie,
- Lwów jako centrum kultury polskiej w XIX wieku- widoki historyczne oraz współczesne;
- karty pracy,
- tablica (tradycyjna lub interaktywna), pisaki/kreda;

Załączniki:

SCENARIUSZ LEKCJI JĘZYKA POLSKIEGO

Autor: Karolina Tarkiewicz

Funkcja: doradca metodyczny

Przedmiot: Język polski – szkoła podstawowa, klasy VII–VIII

Temat zajęć: **Stanisław Staszic – człowiek oświecenia. W 200. rocznicę śmierci wybitnego Polaka poznajemy jego życie, działalność i poglądy.**

Czas realizacji: 45 minut

Podstawa programowa: język polski – klasy VII–VIII

Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty;
- odróżnia informacje ważne od drugorzędnych;
- rozpoznaje cechy tekstu informacyjnego;
- formułuje własne opinie i argumentuje swoje stanowisko;
- uczestniczy w rozmowie na zadany temat, zachowując kulturę wypowiedzi;
- tworzy notatkę syntetyzującą informacje z różnych źródeł;
- wykorzystuje wiedzę o epoce oświecenia do interpretacji tekstów kultury.

Cele zajęć. Uczeń potrafi:

- powiedzieć, kim był Stanisław Staszic;
- wyszukać najważniejsze informacje w tekście biograficznym;
- określić, czym zajmował się Stanisław Staszic;
- wyjaśnić, dlaczego uznawany jest za wybitnego przedstawiciela polskiego oświecenia;
- stworzyć krótką notatkę biograficzną;
- przedstawić własną opinię na temat działalności Staszica.

Metody pracy: praca z tekstem; rozmowa kierowana; burza mózgów; mapa myśli; metoda „słowa kluczowe”; elementy dyskusji.

Pomoce dydaktyczne: tekst biograficzny, karta pracy, prezentacja multimedialna

Formy pracy: indywidualna, grupowa.

Przebieg zajęć

1. Część organizacyjna

Powitanie uczniów. Przedstawienie tematu lekcji. Zapoznanie uczniów z celami. Nauczyciel zapisuje pytanie:

„Co sprawia, że po 200 latach pamiętamy o niektórych ludziach?”

2. Wprowadzenie do tematu

Burza mózgów. Uczniowie podają skojarzenia do hasła: „Człowiek oświecenia”. Nauczyciel zapisuje odpowiedzi na tablicy. Następnie prezentuje portret Stanisława Staszica i informuje, że przypada 200. rocznica jego śmierci.

3. Część główna

Zadanie 1. Czytamy tekst biograficzny

Uczniowie otrzymują tekst dotyczący Stanisława Staszica. Podczas czytania zaznaczają: daty, pełnione funkcje, osiągnięcia, cechy charakteru.

Zadanie 2. Słowa klucze

Uczniowie wypisują najważniejsze pojęcia związane ze Staszicem, np.: uczony, pisarz, filozof, patriota, reformator, przyrodnik, minister, działacz społeczny. Na ich podstawie tworzą mapę myśli.

Zadanie 3. Tworzymy notatkę biograficzną

Na podstawie tekstu uczniowie redagują krótką notatkę biograficzną (5–6 zdań).

4. Podsumowanie

Dyskusja - pytanie: „Która z dziedzin działalności Stanisława Staszica była najważniejsza dla rozwoju Polski?”. Uczniowie uzasadniają swoje zdanie.

Ewaluacja

Uczniowie kończą zdanie: Dowiedziałem się, że...

Zaskoczyło mnie, że.....

Uważam, że Stanisław Staszic był ważną postacią,
ponieważ...

Załączniki:

1. Prezentacja

2. Mapa myśli

3. Materiały

4. Portret S. Staszica

Autor: Beata Adamus – nauczyciel bibliotekarz

Przedmiot / etap edukacyjny:

Klasa I-III szkoły podstawowej

Temat zajęć: Sto powodów do podróżowania pociągiem na stulecie PKP

Czas realizacji: 60 minut

Podstawa programowa:

- edukacja polonistyczna:
 - uczeń tworzy wypowiedzi w formie ustnej,
 - uważnie słucha wypowiedzi i korzysta z przekazywanych informacji,
 - dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych,
 - korzysta z różnych źródeł informacji czy zasobów Internetu i rozwija swoje zainteresowania.

- edukacja matematyczna:
 - uczeń korzysta intuicyjnie z własności działań,

- edukacja społeczna
 - uczeń opisuje znaczenie dorobku minionych epok w życiu człowieka, jest świadomy, że stosuje w swej aktywności ten dorobek,
 - przestrzega zasad zachowania się w środkach publicznego transportu zbiorowego.

- edukacja przyrodnicza
 - uczeń rozróżnia podstawowe znaki drogowe, stosuje przepisy bezpieczeństwa w ruchu drogowym i miejscach publicznych.

Cele ogólne:

- poznanie historii i ewolucji transportu kolejowego,
- poznanie zasad i nauczenie nawyków bezpiecznego poruszania się na dworcu,
 - wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych – bezpieczne korzystanie ze środków transportu,
- rozwój słownictwa.

Cele zajęć:

- świętowanie Roku Polskiej Kolei poprzez poznanie historii pociągów i Polskich Kolei Państwowych,
- poznanie znaczenia pociągów jako bezpiecznego i ekologicznego środka transportu,
- pobudzanie wyobraźni,
- kształtowanie szacunku wobec dorobku pokoleń,
- wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa na drodze i w miejscach publicznych.

Uczeń potrafi:

- wie, dlaczego rok 2026 jest Rokiem Kolei Polskiej,
- wymienić zalety podróżowania pociągiem (szybkość, funkcjonalność, wygoda, ekologia, bezpieczeństwo),
- posługiwać się liczbami w aspekcie kardynalnym i porządkowym,
- układać wyrazy w porządku alfabetycznym,
- dokonać wyboru zasad kulturalnego zachowania w środkach transportu.

Metody i formy pracy:

Burza mózgów, pogadanka, gry językowe, zagadki, zabawy ruchowe i rytmiczne.

Przebieg zajęć:

1. Zagadka - Wprowadzenie do tematu zajęć

Dzieci odgadują zagadki, które są wyznacznikiem tematu zajęć:

Jego ważną rolą

*jest mieć pociąg pod kontrolą
i w wagonach ludzi wielu
wieść po szynach wprost do celu (Maszynista)*

*Przybyć zawsze w porę na stację się stara.
Lecz tak się zasapie, że bucha z niej para (Lokomotywa)*

*Na czele pociągu – lokomotywa
za nią – wagony.
Na jego trasie kolejne stacje,
a na nich ... (Perony)*

*Cóż to jest za piec calutki ze stali,
który może jechać, kiedy w nim się pali. (Lokomotywa)*

*Zamiast nóg ma wielkie koła,
oczy to latarnie dwie. (Lokomotywa)*

*Gdy spragniony, wody woła.
Kiedy głodny, węgla chce (Lokomotywa)*

*Stoję przy torze, mam jedno ramię,
gdy je opuszczę to pociąg stanie (Semafor)*

*Żelazną szosą, koła go niosą.
Czerwone światło zatrzyma go łatwo (Pociąg).*

2. Pociągi dawniej i dziś

Praca z obrazkami- nauczyciel wiesza na tablicy w rozsypce ilustracje pociągów:

konny – napędzany siłą mięśni zwierząt (jako jedyny pociąg nie poruszał się po specjalnych torach),
parowy - napędzany parą uzyskaną ze spalania węgla,
spalinowy - napędzany silnikiem spalinowym z wykorzystaniem paliwa,
elektryczny – napędzany przez prąd płynący w sieci trakcyjnej,
magnetyczny – wykorzystujący (przyciągający lub odpychający) magnez umieszczony w torach i w maszynie.

Rodzaje pociągów:

pasażerskie: kolejowy- pociągi osobowe pociągi pośpieszne, pociągi ekspresowe, pociągi intercity

kolej podmiejska - metro

towarowe- wagony, platformy, cysterny

specjalne- drezyny

Dzieci wspólnie z nauczycielem ustalają , w jakiej kolejności pojawiały się pociągi i który z nich jest obecnie najszybszy dorosłych.

Nauczyciel opowiada, dlaczego pociągi mają swoje święto. Sejm ogłosił ten rok Rokiem Polskiej Kolei, bo 100 lat temu w 1926 roku, powstało przedsiębiorstwo o nazwie Polskie Koleje Państwowe.

Na koniec nauczyciel pyta dzieci czy jechały kiedyś pociągiem, a jeżeli tak to czy lubią nim jeździć. Wybrane dzieci mogą opowiedzieć swoje doświadczenia. Dzielą się własnymi doświadczeniami

z podróży koleją. Nauczyciel zwraca uwagę na bezpieczeństwo w czasie przebywania na dworcu (nieoddalenie się od grupy, zachowanie odpowiedniej odległości od torów kolejowych) oraz

w trakcie podróży pociągiem (niewychylanie się przez okno, zakaz wysiadania i wsiadania do jadącego pociągu).

3. Zabawa ruchowa **Stacje zadaniowe**:

Pociąg porusza się po sali w rytm muzyki – piosenka „Jedzie pociąg z daleka” Na hasło „Stacja! (nauczyciel podaje nazwę stacji) pociąg zatrzymuje się, a dzieci muszą natychmiast wykonać określone zadanie:

Stacja Liczenie

(dzieci muszą szybko podzielić się na wagoniki po 3 lub 4 osoby)

Stacja Awaria

(dzieci się nie poruszają i panuje absolutna cisza - kto się poruszy lub wyda dźwięk, musi naprawić koło - robi 3 przysiady)

Stacja Zoo

(każdy pasażer zamienia się w wybrane zwierzę - dzieci wydają dźwięki i naśladują ruchy zwierząt)

Stacja Gigantów

(pociąg rusza dalej, ale bardzo powoli, dzieci robią wielkie, ciężkie kroki na całej stopy)

Stacja Kropelka

(zaczyna padać deszcz - dzieci delikatnie bębnią palcami po plecach kolegi przed nimi)

Stacja Literki

(nauczyciel mówi literę a dzieci przedmioty na daną literę, które może przewozić pociąg)

Stacja Taniec

(dzieci tańczą w rytm odtwarzanej muzyki)

Stacja Alfabet

(dzieci ilustrują ciałem wybrane litery alfabetu)

Stacja Końcowa

(lokomotywa głośno trąbi, a wagoniki odczepiają się i wszyscy siadają w ławkach lub na dywanie)

4. Podróż pociągiem

Nauczyciel wyjaśnia pojęcia: *konduktor, semafor, dworzec, lokomotywa, maszynista, dyżurny ruchu, pociąg, kolejarz, kasa, peron*

Jak należy przygotować się do podróży pociągiem? - dyskusja, burza mózgów

W pociągu – opis pociągu (wyjaśnienie pojęć: *skład pociągu, wagon, przedział, klasa* itp.)

Dyskusja i instruktaż na temat rozkładu jazdy pociągów – jak go czytać?

Pytania do rozkładu jazdy: *Gdzie znajduje się godzina odjazdu i godzina przyjazdu pociągu? Z którego peronu odjeżdża pociąg? Jaki pociąg będzie jechał? Osobowy czy pośpieszny? Jakie stacje pośrednie będzie mijał pociąg?*

Dzieci wypełniają kartę pracy „Kolejowy savoir-vivre – prawda czy fałsz?”

5. Puzzle on-line

Dzieci, podchodząc do komputera po kolei, układają puzzle on-line.

6. Podsumowanie

Pociąg, to jeden z najstarszych środków transportu. Jest to jeden z najbardziej popularnych środków komunikacji na świecie, z uwagi na dużą ilość miejsc pasażerskich i wygodę podróżowania. Jedynym minusem kolei jest fakt, poruszania się tylko po określonej trasie wyznaczonej przez tory, co nie pozwala dojechać do każdego zakątka.

7. Ewaluacja zajęć

Dzieci na kartonikach (np. przygotowanych wcześniej biletach) rysują buźkę, która odzwierciedla ich nastrój po zakończonej „podróży” i wrzucają je do przygotowanego pudełka lub „torby konduktora” (mała torebka na ramię – może być prezentowa)

8. Podziękowanie za udział w zajęciach - „Iskierka radości”

9. Materiały /załączniki: książki i ilustracje pomocne do omówienia środków transportu

Uwagi metodyczne / modyfikacje:

Spośród zagadek (pkt. 1) nauczyciel może wybrać kilka, w zależności od stopnia trudności.

Puzzle on- line do wyboru:

Można wykorzystać historię pociągów (klasa I-II) lub film edukacyjny – PKP (kl. III)

Można wykorzystać piosenkę

Bibliografia:

1. Bauer Z., Bouda J., *Stare parowozy*, Warszawa 1986.
2. Brykczyński M., *Czy już wiesz kim zostać chcesz?* Łódź 2023.
3. Kołodziejczyk R., *Warszawsko-Wiedeńska Droga Żelazna*, Warszawa 1992.
4. Łasocha N., *Rusza pociąg, a my w nim*, „Bliżej przedszkola”, nr 9/2014.

5. Maćkowiak B., *Wielka księga zagadek*, Gdańsk 2012.
6. Mindur L., Mindur M., *Technologie przewozów : rozwój na świecie*, Warszawa 2025.
7. Orłowski B., *Jak kolej zdobyła świat*,. Warszawa 1978.
8. Stec J., *Zagadki dla najmłodszych : materiały metodyczne*, Kielce 1996

SCENARIUSZ LEKCJI MATEMATYKI

Autor: Daria Witulska-Brajtkrojc, nauczyciel konsultant CRE WŁ w Piotrkowie Trybunalskim

Przedmiot / etap edukacyjny: matematyka – klasa 8 szkoły podstawowej / I klasa liceum ogólnokształcącego (lekcja powtórzeniowo-praktyczna)

Temat zajęć: W 80 minut dookoła Polski – kolejne wyzwanie matematyczne na stulecie PKP (1926–2026)

Czas realizacji: 45 - 90 minut

Podstawa programowa (konkretne wymagania)

Klasa 8 szkoły podstawowej:

I. Sprawność rachunkowa: Uczeń wykonuje działania na ułamkach zwykłych i dziesiętnych, szacuje wartości wyrażeń.

XII. Obliczenia praktyczne: Uczeń wykonuje obliczenia kalendarzowe i zegarowe (...) oblicza drogę, czas i prędkość w sytuacjach praktycznych.

XIV. Zadania tekstowe: Uczeń rozwiązuje zadania tekstowe mające osadzenie praktyczne, wymagające strategicznego podejścia i łączenia różnych dziedzin matematyki.

I klasa LO (zakres podstawowy):

I. Liczby rzeczywiste: Uczeń wykonuje działania na liczbach rzeczywistych, stosuje własności działań.

I. Liczby rzeczywiste: Uczeń wykorzystuje pojęcie procentu i punktu procentowego w zagadnieniach osadzonych w kontekście praktycznym.

Cele zajęć:

- Uczeń potrafi obliczyć średnią prędkość pociągu, czas przejazdu oraz koszt biletów z uwzględnieniem ulg ustawowych (37% lub 51%).
- Uczeń potrafi przeanalizować rozkład jazdy oraz mapę połączeń kolejowych, aby optymalnie zaplanować trasę wycieczki.
- Uczeń potrafi podjąć autonomiczną decyzję budżetową i logistyczną, krytycznie oceniając ryzyko opóźnień i opłacalność wybranych ofert.

Metody i formy pracy

- **Metody:** metoda projektowa (miniprojekt), burza mózgów, analiza tekstu źródłowego.

- **Formy pracy:** praca w grupach 3–4 osobowych, praca z całą klasą.

Przebieg zajęć:

Etap I: wprowadzenie i kontekst historyczny (5-10 minut)

1. **Część historyczna (Patroni Roku 2026):** nauczyciel wyświetla slajd (załącznik 1) z Ignacym Mościckim i dekretem z 24 września 1926 r. Krótka pogadanka o tym, jak scalenie trzech różnych systemów kolejowych po zaborach wpłynęło na rozwój II RP.
2. **Sformułowanie problemu:** nauczyciel stawia przed uczniami wyzwanie: *„Wyobraźcie sobie, że Wasza grupa otrzymała grant w wysokości 600 zł na zorganizowanie jednodniowej kolejowej podróży dla Waszej czwórki. Musicie sami zaplanować trasę, obliczyć koszty, prędkości i czas. Wy decydujecie, dokąd jedziecie, ale liczby muszą się zgadzać!”*

Etap II: praca warsztatowa – kolejowe wyzwanie (20-35 minut)

1. **Podział na zespoły:** uczniowie łączą się w grupy 4-osobowe. Każda grupa otrzymuje *kartę pracy* (załącznik 2) oraz dostęp do urządzeń z internetem.
2. **Zadanie 1.** Uczniowie liczą drogę, czas i prędkość dawnych pociągów parowych na wybranej trasie w porównaniu do współczesnych składów (np. Pendolino).
3. **Zadanie 2.** Grupy wybierają cel podróży z punktu startowego (Twoje miasto). Muszą uwzględnić:
 - Czas na przesiadki (minimum 20 minut na wypadek opóźnień – krytyczne myślenie).
 - Ulgi uczniowskie (37% na pociągi pospieszne/ekspresowe lub 51% na pociągi osobowe regionalne).
 - Koszt biletów dla 4 osób w ramach limitu 600 zł.

Etap III: Prezentacja projektów (15-30 minut)

1. **Giełda ofert:** każdy zespół krótko (1–2 minuty) prezentuje swoją trasę, uzasadnia jej wybór i przedstawia ostateczny bilans finansowy oraz czasowy.
2. **Weryfikacja ekspercka:** klasa wspólnie ocenia, czy dany plan jest realny.

Etap IV: Podsumowanie (5-15 minut)

1. Uczniowie odpowiadają na pytanie: *Co było trudniejsze – zmieszczenie się w budżecie czy zgranie czasowe pociągów?*

2. Nauczyciel podkreśla, że umiejętności użyte na lekcji to gotowe narzędzie do zaplanowania ich własnej, prawdziwej wycieczki szkolnej lub wakacyjnej.

Wskazówki metodyczne i modyfikacje

Uczniowie szybko zauważą, że wybór droższego pociągu (np. InterCity) skraca czas podróży i daje więcej czasu na zwiedzanie, ale drastycznie zmniejsza fundusze na bilety wstępu do atrakcji. Muszą podjąć autonomiczną decyzję menedżerską: *„Czy wolimy tańszy, wolniejszy pociąg regionalny i dzięki temu wejdziemy do droższego muzeum/Centrum Nauki, czy zależy nam na czasie?”*.

Wprowadzenie obliczeń czasu pieszego na podstawie dystansu (np. z wykorzystaniem Google Maps lub mapy miasta) uczy realnego planowania przestrzenno-czasowego i zapobiega nierealistycznym założeniom typu „o 12:00 wysiadamy z pociągu, a o 12:05 zwiedzamy zamek oddalony o 2 km”.

Modyfikacja dla klasy 8 (SP): można uprościć obliczenia procentowe, przyjmując stałą zniżkę 50% dla ułatwienia rachunku pamięciowego, skupiając się mocniej na obliczeniach zegarowych (zamiana minut na godziny).

Modyfikacja dla I LO: wprowadzamy pojęcie optymalizacji kosztów – uczniowie mogą szukać ofert specjalnych typu „Bilet Weekendowy”, „Taniomiatowy” lub ofert łączonych przewoźników regionalnych i sprawdzać, który wariant matematyczny jest najkorzystniejszy.

Załączniki:

Zał. 1. – prezentacja

Zał. 2. – karta pracy

1. Autor: Michał Czarczyk.
2. Przedmiot: język polski/historia, - szkoła podstawowa.
3. **Temat zajęć: „Halo, halo, Polskie Radio!” – 100 lat polskiego radia i jego rola w kulturze oraz komunikacji.**
4. Czas realizacji: 1 jednostka lekcyjna (45 minut)
5. Podstawa programowa (konkretne wymagania)
 - a. Język polski – szkoła podstawowa (kl. VII–VIII):
Uczeń:
 - rozumie komunikaty o różnym stopniu złożoności, także te nadawane w mediach (II.1.1)
 - rozpoznaje funkcje tekstów kultury (I.2.2)
 - uczestniczy w rozmowie, argumentuje i uzasadnia własne zdanie (III.1.1, III.1.2)
 - tworzy wypowiedzi ustne i pisemne o charakterze informacyjnym
6. Cele zajęć:
Uczeń potrafi:
 - wyjaśnić, czym było pierwsze nadanie Polskiego Radia
 - wskazać rolę radia w życiu społecznym dawniej i dziś
 - scharakteryzować język komunikatów radiowych
 - przygotować krótką audycję radiową
 - współpracować w grupie i zaprezentować efekty pracy
7. Metody i formy pracy:
 - pogadanka kierowana
 - analiza materiału dźwiękowego
 - metoda projektu (mini audycja)
 - burza mózgów
8. Formy pracy:
 - praca indywidualna
 - praca w parach
 - praca w grupach

Kod QR do prezentacji

Przebieg zajęć

1. Faza wstępna (5 minut)

- Nauczyciel zapisuje na tablicy zdanie:
„Halo, halo, Polskie Radio. Fala 480 metrów”
- Krótkie pytania do uczniów:
 - Z czym kojarzy się to zdanie?
 - Jakie media znacie?
- Nauczyciel przedstawia cel lekcji i kontekst historyczny (1926 r., pierwsza audycja).

2. Faza realizacyjna (25 minut)

Część 1 – Miniwykład i rozmowa (5 min)

- Krótkie wprowadzenie: rozwój radia, rola spikerów, znaczenie informacji i kultury.

Część 2 – Analiza przekazu (10 min)

- Uczniowie słuchają krótkiego fragmentu historycznej audycji lub współczesnej, np.: ostatni komunikat rozgłośni Polskiego Radia II Rzeczypospolitej. Wkroczenie Niemców do Warszawy.
- Odpowiadają na pytania:
 - Jak brzmi język radia?
 - Jakie funkcje pełni komunikat?
 - Czym różni się od mediów społecznościowych?

Część 3 – Tworzenie audycji (10 min)

- Podział na grupy (3–4 osoby)
- Zadanie: przygotować 1-minutową audycję radiową:
 - informacyjną
 - kulturalną
 - rozrywkową

Elementy:

- powitanie słuchaczy
- treść
- zakończenie

3. Faza podsumowująca (10 minut)

- Prezentacja audycji przez grupy
- Omówienie:
 - co było najtrudniejsze
 - jakie cechy ma dobra audycja
- Podsumowanie nauczyciela – znaczenie radia jako medium łączącego ludzi

1. Temat zajęć: Kamera, akcja, Wajda!

2. Autor: Marlena Kowalska nauczyciel-konsultant CRE WŁ w Piotrkowie Tryb.

3. Przedmiot / etap edukacyjny: język polski, lekcja z wychowawcą, zajęcia świetlicowe, zajęcia biblioteczne, klasy IV – VIII szkoły podstawowej

4. Czas realizacji: 60-90 min./ blok dwóch godzin

5. Podstawa programowa:

- a) Analiza i interpretacja tekstów kultury (adaptacja filmowa): uczeń konfrontuje tekst literacki z jego adaptacją filmową, dostrzegając różnice, skróty oraz reżyserskie sposoby interpretacji dzieła literackiego.
- b) Odbiór wielokodowych komunikatów: uczeń odczytuje pozaliterackie teksty kultury uwzględniając właściwe dla nich kody i środki wyrazu, takie jak: kompozycja, światło, kolor, dźwięk, ruch oraz plany filmowe.
- c) Mówienie i współdziałanie: uczeń aktywnie uczestniczy w pracy zespołowej, współdziała w grupie podczas rozwiązywania zadań problemowych, formułuje jasne argumenty i szanuje zdanie innych członków ekipy filmowej.
- d) Rozwijanie ekspresji twórczej: uczeń tworzy własne wypowiedzi artystyczne i użytkowe, łącząc elementy tradycji z nowoczesnymi formami komunikacji wizualnej.

6. Cele zajęć:

Uczeń:

- a) dowie się, kim był Andrzej Wajda i dlaczego uważa się go za jednego z najważniejszych reżyserów w historii Polski;
- b) zrozumie, na czym polega adaptacja książki na film i dlaczego reżyser może (a nawet musi!) zmieniać i skracać tekst literacki;
- c) nauczy się rozpoznawać różne plany filmowe oraz wyjaśni, jak obraz, muzyka i światło budują emocje u widza;
- d) rozwinie umiejętność współpracy.

7. Metody i formy pracy:

Grywalizacja, stacje zadaniowe (rotacyjne), praca w grupach, quiz.

Ćwiczenia aktywizujące - storyboarding, tworzenie memów, łamanie szyfrów,

8. Pomoce dydaktyczne:

- a) Wydrukowane instrukcje do stacji zadaniowych.
- b) Karta produkcji, flamastry, kredki.
- c) Smartfony z dostępem do internetu (dla uczestników – do skanowania kodów QR).
- d) Wydrukowane cytaty z „Zemsty” i „Pana Tadeusza”.

- e) 1 kłódka na kod cyfrowy (lub zaszyfrowana koperta) i rekwizyt w kształcie Oscara, słodkości dla zwycięzców.
- f) Klaps filmowy (opcjonalnie, do rozpoczęcia zajęć).

9. Przebieg zajęć:

Cz. I Zaskakujące otwarcie:

Prowadzący uderza klapssem filmowym (lub po prostu klaszcze głośno w dłonie) i mówi: *Kamera, akcja! Rok 2026 to rok mistrza – Andrzeja Wajdy. Wyobraźcie sobie, że jesteście młodymi filmowcami, którzy chcą zdobyć najważniejszą nagrodę świata – Oscara.*

[Pigułka wiedzy](#)

Przedstawienie celów lekcji, aby od początku wiedzieli, czego się nauczą i co jest kluczem do sukcesu.

Podział na grupy i podanie zasad: 4 *Ekipy Filmowe*, np. Operatorzy, Scenarzyści, Dźwiękowcy, Aktorzy. Każda ekipa otrzymuje „Kartę Produkcji”, na której będzie zbierać pieczętki/podpisy za zaliczenie stacji. Czas na jedną stację: 10-12 minut.

Cz. II Stacje zadaniowe:

[Zadania](#)

[Karta produkcji](#)

Cz. III Podsumowanie:

[Szybki Quiz](#)

Gala Finałowa: każda grupa, która zebrała 4 podpisy/pieczętki na swojej "Karcie Produkcji", zostaje zaproszona na środek. Prowadzący (przy dźwiękach fanfar) wręcza grupom dyplomy z tytułem *Certyfikowanych Filmowców Roku Wajdy* oraz ewentualne słodkie upominki / tekturowe statuetki Oscarów.

SCENARIUSZ LEKCJI MATEMATYKI

Autor: Katarzyna Harlejczyk, doradca metodyczny CRE WŁ w Piotrkowie Trybunalskim

Przedmiot / etap edukacyjny: Matematyka- II etap edukacyjny: klasa VIII, III etap edukacyjny: liceum ogólnokształcące, technikum, szkoła branżowa I stopnia.

Temat zajęć: Matematyka w służbie historii – Andrzej Wajda w liczbach.

Czas realizacji: 45 - 90 minut

Podstawa programowa (konkretne wymagania)

II etap edukacyjny:

klasa VIII: cele kształcenia – wymagania ogólne: II.1, II.2, II.3, IV.2, treści nauczania – wymagania szczegółowe: XIII.1, XIII.2, XIII.3

III etap edukacyjny:

Technikum i liceum ogólnokształcące: cele kształcenia – wymagania ogólne: II.1, II.2, treści nauczania – wymagania szczegółowe: XII.2

Szkoła branżowa I stopnia: cele kształcenia – wymagania ogólne: II.1, II.2, treści nauczania – wymagania szczegółowe: XI.2

Cele zajęć:

Uczeń potrafi:

- odczytywać i analizować dane historyczne przedstawione w tabelach;
- obliczać średnią arytmetyczną, medianę, dominantę i rozstęp danych;
- interpretować wyniki obliczeń statystycznych;
- prezentować wyniki pracy zespołowej;
- wskazać najważniejsze wydarzenia z życia i twórczości Andrzeja Wajdy;
- dostrzec związki matematyki z kulturą i historią.

Metody i formy pracy

- **Metody:** praca z danymi statystycznymi, metoda projektu, analiza materiałów źródłowych, prezentacja wyników, dyskusja.
- **Formy pracy:** praca w grupach 3–4- osobowych, praca z całą klasą.

Przebieg zajęć:

Etap I: Wprowadzenie i kontekst historyczny (5-10 minut)

Część historyczna (Patroni Roku 2026): nauczyciel przedstawia krótką informację o Andrzeju Wajdzie. Andrzej Wajda (1926–2016) był jednym z najwybitniejszych polskich reżyserów filmowych i teatralnych. W 2026 roku przypada 100. rocznica jego urodzin i 10. rocznica śmierci. Jego filmy, m.in. „Kanał”, „Popiół i diament”, „Człowiek z marmuru”, „Człowiek z żelaza” i „Katyń”, podejmowały ważne tematy związane z historią Polski.

Źródło: <https://wajda.pl/>

Sformułowanie problemu: „Czy można opowiedzieć historię wybitnego reżysera za pomocą statystyki?” Uczniowie będą analizować różne zestawy danych związanych z życiem i twórczością Andrzeja Wajdy

Etap II: Praca warsztatowa – „Wajda w liczbach” (20-35 minut)

Podział na zespoły: klasa zostaje podzielona na grupy. Każda grupa otrzymuje kartę pracy z innym zestawem danych (w zależności od liczebności klasy).

Grupa 1 – życie Andrzeja Wajdy

Dane: 1926 – narodziny Andrzeja Wajdy w Suwałkach, 1955 – debiut filmowy, premiera filmu Pokolenie, 2000 – otrzymanie Oscara Honorowego za całokształt twórczości 2007 – premiera filmu „Katyń”, 2016 – śmierć Andrzeja Wajdy

Grupa 2 – najważniejsze filmy Andrzeja Wajdy

Dane: 1955 – „Pokolenie”, 1957 – „Kanał”, 1958 – „Popiół i diament”, 1977 – „Człowiek z marmuru”, 1981 – „Człowiek z żelaza”, 2007 – „Katyń”.

Grupa 3 – nagrody i wyróżnienia

Dane: 1981 – Złota Palma na Festiwalu Filmowym w Cannes za film „Człowiek z żelaza”, 1990 – Europejska Nagroda Filmowa za całokształt twórczości, 2000 – Oscar Honorowy za całokształt twórczości, 2006 – Honorowy Złoty Niedźwiedź na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Berlinie.

Grupa 4 – Andrzej Wajda i historia Polski

Dane: 1926 – narodziny Andrzeja Wajdy w Suwałkach, 1945 – zakończenie II wojny światowej; wojenne doświadczenia miały duży wpływ na późniejszą twórczość reżysera, 1957 – premiera filmu „Kanał”, poświęconego Powstaniu Warszawskiemu, 1980 – powstanie NSZZ „Solidarność”; wydarzenie, które stało się ważnym kontekstem dla twórczości i działalności obywatelskiej Andrzeja Wajdy, 1981 – premiera filmu „Człowiek z żelaza”, opowiadającego o narodzinach ruchu „Solidarność”; film zdobył Złotą Palmę w Cannes, 2007 – premiera filmu „Katyń”, poświęconego zbrodni katyńskiej i losom rodzin ofiar.

Grupa 5 – Andrzej Wajda w teatrze

Dane: 1960 – reżyseria „Hamleta” Williama Szekspira, 1971 – reżyseria „Biesów” Fiodora Dostojewskiego, 1974 – reżyseria „Nocy listopadowej” Stanisława Wyspiańskiego, 1977 – reżyseria „Rozmów z katem” Kazimierza Moczarskiego, 1984 – reżyseria „Antygony” Sofoklesa, 1984 – reżyseria „Zbrodni i kary” Fiodora Dostojewskiego.

Przykładowe polecenia dla każdej z grup: na podstawie roku urodzenia Andrzeja Wajdy (1926) oblicz jego wiek podczas poszczególnych wydarzeń, wyznacz średnią arytmetyczną lat, wyznacz medianę, dominantę oraz rozstęp danych, zinterpretuj otrzymane wyniki statystyczne i wyjaśnij, co mówią one o życiu i twórczości Andrzeja Wajdy.

Każda grupa przygotowuje plakat, prezentację lub notatkę zawierającą: informację historyczną, wykonane obliczenia, najważniejsze wnioski, itp.

Uwaga: Gdy dysponujemy większą ilością czasu, uczniowie mogą przygotować dane do poszczególnych tematów samodzielnie, np. wcześniej na języku polskim lub podczas zajęć, plakaty, prezentacje, notatki mogą być wykonane na komputerze, np. w programie Canva lub w arkuszu kalkulacyjnym.

Etap III: Prezentacja projektów (15-30 minut) ·Każda grupa prezentuje wyniki swojej pracy. Uczniowie przedstawiają: dane źródłowe, wykonane obliczenia, obliczoną średnią, medianę, dominantę i rozstęp, najciekawszy fakt dotyczący Andrzeja Wajdy.

Etap IV: Podsumowanie (5–15 minut)

Dyskusja kierowana. Pytania:

Który parametr statystyczny okazał się najbardziej przydatny? Dlaczego w większości analizowanych zbiorów nie wystąpiła dominanta? Jak statystyka pomaga opisywać wydarzenia historyczne? Czego dowiedzieliście się o Andrzeju Wajdzie? Nauczyciel podkreśla, że statystyka jest narzędziem wykorzystywanym nie tylko w matematyce, ale również w historii, kulturze i naukach społecznych.

Bibliografia / źródła internetowe dla nauczyciela i uczniów

Oficjalna strona Roku Andrzeja Wajdy 2026, <https://wajda.pl/>, Centrum Kultury Filmowej im. Andrzeja Wajdy – Życiorys, <https://ckf.waw.pl/andrzej-wajda/zyciorys/>, FilmPolski.pl, – Andrzej Wajda <https://filmpolski.pl>, Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC), <https://www.nac.gov.pl>, Encyklopedia PWN – Andrzej Wajda, <https://encyklopedia.pwn.pl>